

Összeállította:

Juhász Márton

1.1. Pisznicei-zsomboly

A Nagy-Pisznice meredek, sziklás ÉK-i oldalában található, kb. 515 m tszf. magasságban.

A zsombolyt több éve a Vértes László Karszt-és Barlangkutató Csoport, illetve a Gerecse Barlangkutató Egyesület kutatja. Feltáró munkájuk eredményeként az eredetileg 6,5 m mélységű tágas aknát 1990. nyaráig, a gerescei központi kutatótábor kezdetéig 14,5 m mélységig bontották ki.

A Pisznicei-zsomboly a tábor pisznicei munkaterületének központját képezte, naponta 10-12 fő dolgozott ezen a feltáráson. A kb. 2-2,5x4 m-es szelvéynagyság lehetővé tette két csörlő és párhuzamos szállítólánccal használatát. Így az akna teljes szelvényű bontásával a talpszint 5 méterrel süllyedt, s sikerült bejutni az itt feltételezett vízszintes járatrendszer kezdeti szakaszaiba.

Az akna DNY-i oldalában -18 m-es mélységben megnyílt légtérű járat egy 1,8-3,8 m szélességű, 0,3-0,5 m magasságú, közel szintes, enyhén emelkedő kuszoda, mely 4 m után felboltozódik s egy kisebb termecskébe vezet. E termecske első részét egy az akna felé visszahajló kis mellékfülke, hátsó részét egy 5 m magasságig felnyúló gömbüstös kupola képezi. A táboron feltárt járatok hosszúsága 16,5 m, ezzel a zsomboly jelenlegi mélysége 19,5 m, járatainak összhosszúsága 35 méter.

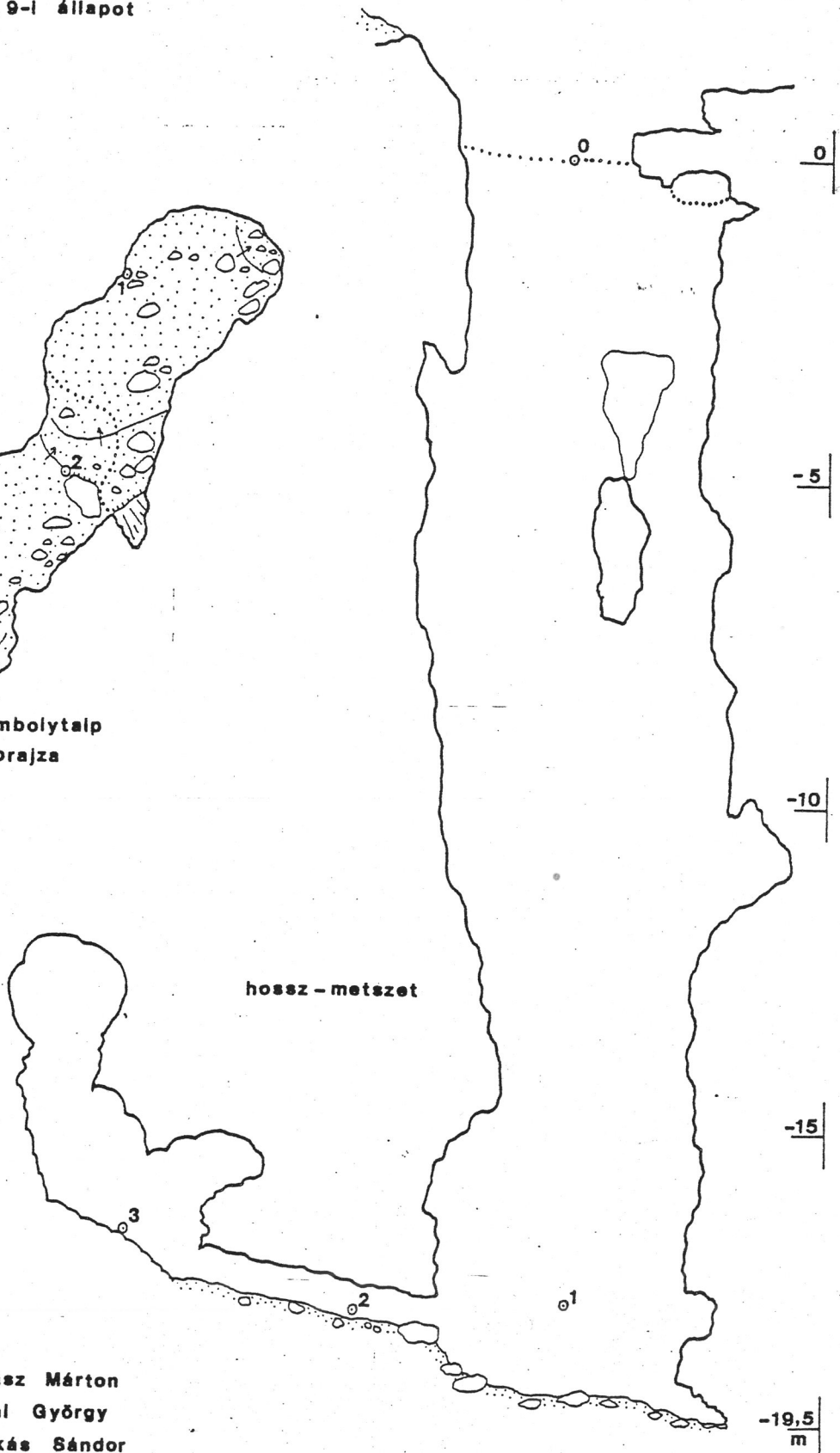
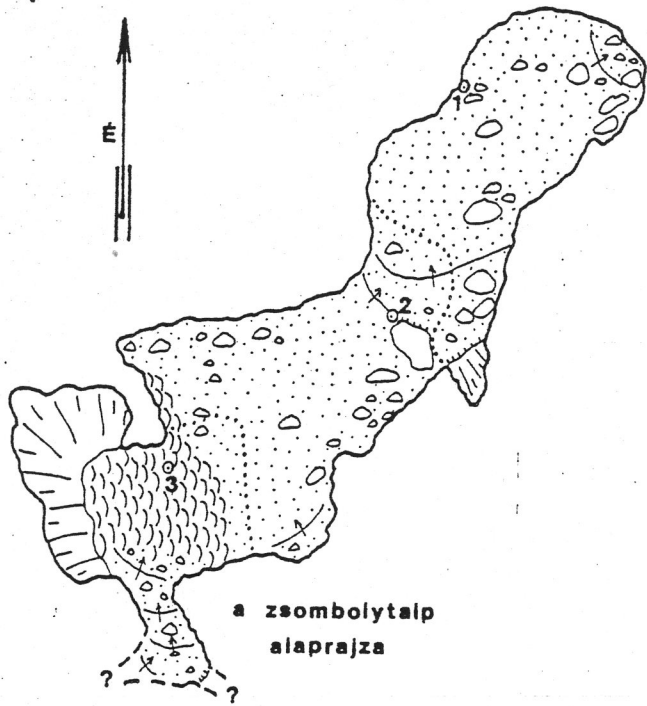
Az új barlangszakasz szerkezete és gömbüstös formái termálkarsztos kialakulásra utalnak. A belső, felboltozódó járatrészt szép képződmények, kis függőcseppkövek, farkasfogas cseppkőzászlók, kisebb foltokban borsókövek díszítik. A kupola alján látványos tetarátás cseppkőlefolyás képződött, melynek kis medencéiben sok denevércsont halmozódott fel.

Az akna bontása során eltávolított humuszos, helyenként agyagos és guánós kötőrmelékes kitöltésből begyűjtött gazdag csontanyag feldolgozását, valamint a feltáráskor végzett klimatológiai mérések adatait külön fejezetben ismeretjük.

PISZNICEI-ZSOMBOLY

4650 /

1990. IX. 9-i állapot

Felmérte: Juhász Márton
Óidal György
Puskás Sándor
Szerkesztette, rajzolta:
Juhász Márton

4.1. Előzetes jelentés a Pisznicei-zsomboly gerinces
maradványairól /dr.Kordos László/

1.minta: 14,5-15,0 m mélységközből, kőtörmelékes, gyen-
gén guánós humuszból.

Pisces indet. - hal
Bufo sp. - varangy
Ophidia indet. - kigyó
Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Myodes glareolus - erdei pocok
Apodemus sp. - egér
Lepus europaeus - mezei nyul
Meles meles - borz
Ursus arctos - barna medve

2.minta: 15,0-15,5 m mélységközből, kőtörmelékes, gyen-
gén guánós humuszból.

Pisces indet. - hal
Bufo sp. - varangy
Rana sp. - kecskebéka
Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Crocidura leucodon - fehérfogú cickány
Sorex araneus - erdei cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Apodemus sp. - egér
Ursus arctos - barna medve

3.minta: 15,5-16,0 m mélységközből, kőtörmelékes, gyen-
gén guánós humuszból.

Pisces indet. - hal
Bufo sp. - varangy
Rana sp. - kecskebéka
Ophidia indet. - kigyó
Aves indet. - madár

Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Crocidura leucodon - fehérfogú cickány
Sorex araneus - erdei cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Glis glis - nagypele
Lepus europaeus - mezei nyul
Vulpes vulpes - róka
Ursus arctos - barna medve

4.minta: 16,0-16,5 m mélységközből, kőtörmelékes, gyen-
gén guánós humuszból.

Bufo sp. - varangy
Rana sp. - kecskebéka
Aves indet. - madár
Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Crocidura leucodon - fehérfogú cickány
Crocidura suaveolens - mezei cickány
Sorex araneus - erdei cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Arvicola terrestris - vízi pocok
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Glis glis - nagypele
Lepus europaeus - mezei nyul
Ochotona sp. - fütttyentő nyul
Mustela sp. - menyétféle
Meles meles - borz
Cervidae indet. - szarvas

5.minta: 16,5-17,0 m mélységközből, kőtörmelékes, gyen-
gén agyagos, az előzőeknél nagyobb guánótar-
talmú humuszból.

Bufo sp. - varangy
Rana sp. - kecskebéka
Ophidia indet. - kígyó
Aves indet. - madár
Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Crocidura leucodon - fehérfogú cickány
Sorex araneus - erdei cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Arvicola terrestris - vízi pocok
Glis glis - nagypele
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Sicista sp. - csikos egér
Lepus europaeus - mezei nyúl
Ochotona sp. - fűttyentő nyúl
Spalax sp. - földi kutya
Ursus arctos - barna medve

6.minta: 17,0-18,0 m mélységközből, kötörmelékes, gyen-
gén agyagos és guánós humuszból.

Bufo sp. - varangy
Ophidia indet. - kígyó
Aves indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Sorex araneus - erdei cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Arvicola terrestris - vízi pocok
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Glis glis - nagypele
Lepus europaeus - mezei nyúl
Ochotona sp. - fűttyentő nyúl
Vulpes vulpes - róka

7.minta: 18,0-19,0 m mélységközből, kötörmelékes, gyengén agyagos és guánós humuszból.

Bufo sp. - varangy
Pelobates fuscus - ásóbéka
Chiroptera div. sp. indet. - denevérek
Talpa europaea - vakond
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Arvicola terrestris - vizi pocok
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Lepus europaeus - mezei nyul
Ochotona sp. - fütttyentő nyul
Mustela sp. - menyétféle

8.minta: 18,5 m-es mélységből, kis oldalfülke sárgás színű agyagos, apró kötörmelékes "maradvány" kitöltéséből.

Bufo sp. - varangy
Talpa europaea - vakond
Chiroptera indet. - denevér
Sorex minutus - törpe cickány
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Apodemus sp. - egér

9.minta: 19,0 m mélységből, az 1990. júliusában feltárt új barlangszakasz kitöltésének felszínéről.

Bufo sp. - varangy
Talpa europaea - vakond
Myodes glareolus - erdei pocok
Arvicola terrestris - vizi pocok
Apodemus sp. - egér
Cricetus cricetus - hörcsög
Lepus europaeus - mezei nyul
Meles meles - borz
Ursus arctos - barna medve

10.minta: az 1990. júliusában feltárt új barlangszakaszból, a cseppkőlefolyás felszínéről.

Myotis blythi oxygnathus /tömeges/

- hegyesorrú denevér

Chiroptera div. sp. indet. - denevérek

Ochotona sp. /más szint/ - füttventő nyul

A Pisznicei-zsomboly bejárati aknájából vett, 14,5-19,0 m közötti minták olyan erdei állattársaságot mutatnak, ahol alúl, az idősebb rétegekben holocén eleji, nyiltabb vegetáció jelenlétét is tükröző állatok fordulnak elő /több *Cricetus*, *M. arvalis*, *Sicista*, *Spalax*, *Ochotona*/.

A Hosszú-hegyi /háromlyukú/-zsomboly kitöltésének analógiája alapján a neolitikum beerdősült környezetét megelőzi egy kismértékben lazább vegetáció.

Az új szakaszból, a cseppkőlefolyás felszínéről vett minta egyöntetű gazdag denevéryanaga fiatal holocén korú, az *ochotona* ennél idősebb kitöltésből keveredett oda.

Összeállította:

Juhász Márton

6. Klimatológiai vizsgálatok a Pisznicsei-zsombolyban

A zsomboly feltárása során több olyan klimatológiai rendellenességet figyeltünk meg, melyek ráirányították a figyelmet a mérések jelentőségére. Az akna bontásakor 16-17 m-es mélységtől a levegő több esetben hirtelen erősen bepárásodott, majd változóan rövid idő elteltével ugyanilyen hirtelen kitisztult. Hasonló hullámokban tapasztaltuk a hőmérséklet ingadozásait is.

A fenti jelenségek megismerése érdekében elvégzett mérőssorozat a felszín és a zsomboly jellegzetes pontjainak léghőmérséklet mérésére, valamint a pillanatnyi aknatalpon az üledék és a kőzetfelszín hőmérsékletének megállapítására terjedt ki. A használt műszer: DKH 1 Pt-385. Ganz gyártmányú digitális pillanathőmérő, a megfelelő érzékelőszondákkal.

A mérési adatok, valamint a zsombolyban folyó feltárómunka körülményeinek és eredményének ismeretében e rövid vizsgálatok alapján az alábbiak állapíthatók meg:

- A párásozást és a léghőmérséklet kisebb mértékű emelkedését a feltárás során a zsombolyban napi 6-8 órát töltő és ott intenzív munkát végző 4-6 kutató jelenléte okozta.
- A hirtelen változások - a gyors kiszellőzés szakaszossága, a levegő, az üledék és a kőzetfelszín hőmérsékletének ingadozásai - egy közeli /és időközben részben megismert/ légterés barlangszakasz klimamódosító hatásával magyarázhatók, mely érvényesülését a pillanatnyi feltárási állapot is befolyásolta. Ez gyakorlatilag a zsomboly kitöltésében lévő légjáratok időszakonkénti betaposását, illetve újramegnyitását, ezzel egy folyamatosan ható természetes légcseres szakaszossá tételét jelentette.

A mérőssorozat folytatása, a klimaváltozások értelmezése jó támpontot adhat a továbbiakban a feltárási irányok meghatározásához.

6.1. A Pisznicei-zsomboly léghőmérséklet adatai /°C/

1990.július 22.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Felszín	16,7	18,0	19,2
Akna, -5 m	11,0	9,1	11,1
-10 m	9,7	8,7	9,9
-15 m	9,3	8,8	9,4
Aknatalp, -17,5 m	9,2	8,7	9,4

1990.július 23.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Felszín	18,9	-	19,5
Akna, -5 m	11,1	-	10,1
-10 m	10,8	-	10,0
-15 m	10,6	-	9,9
Aknatalp, -17,5 m	9,9	-	9,3

1990.július 24.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Felszín	18,0	-	16,7
Akna, -5 m	11,5	-	9,5
-10 m	10,6	-	8,9
-15 m	9,4	-	9,1
Aknatalp, -18 m	8,8	-	8,4

1990.július 25.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Felszin	17,0	17,8	18,7
Akna, -5 m	11,8	9,5	10,4
-10 m	9,8	9,1	10,1
-15 m	9,7	9,6	10,5
Aknatalp, -18,5 m	9,7	9,5	8,7

1990.július 26.

Mérési hely	9 h	12 h	14 h
Felszin	17,1	17,7	18,5
Akna, -5 m	11,0	9,5	9,4
-10 m	9,9	9,1	8,8
-15 m	9,5	9,4	9,0
Aknatalp, -19 m	9,5	8,8	8,9

1990.július 27.

Mérési hely	9 h	12 h	17 h
Felszin	-	-	19,6
Akna, -5 m	-	-	8,8
-10 m	-	-	8,3
-15 m	-	-	8,3
Aknatalp, -19 m	9,2	-	8,5
Uj szakasz bejárat	9,2	-	8,6
- cseppkőlefolyás	8,6	-	-
- mellékjárat	8,5	-	-

6.2. A Pisznicsei-zsomboly üledék- és kőzetfelszín-hő-
mérséklet adatai /°C/

1990.július 22.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Aknatalp, -17,5 m			
- üledék	8,1	8,2	8,2
- kőzet	8,9	8,9	8,7

1990.július 23.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Aknatalp, -17,5 m			
- üledék	8,0	-	8,0
- kőzet	8,7	-	8,9

1990.július 24.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Aknatalp, -18 m			
- üledék	8,2	-	8,1
- kőzet	8,4	-	8,9

1990.július 25.

Mérési hely	9 h	12 h	16 h
Aknatalp, -18,5 m			
- üledék	8,1	8,2	8,1
- kőzet	8,7	8,9	8,8

1990.július 26.

Mérési hely	9 h	12 h	14 h
Aknatalp, -19 m			
- üledék	8,2	-	-
- kőzet	8,7	-	-